

Evaluering og evidensbaseret praksis som styreformer i den offentlige sektor

Hanne Foss Hansen

Professor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

hfh@ifs.ku.dk

Olaf Rieper

Forskningsleder, Anvendt Kommunal Forskning (AKF)

or@akf.dk

Formålet med artiklen er at belyse forholdet mellem evaluering forstået som politik- og programevaluering på den ene side, og evidensbaseret politik og praksis på den anden side. »Evidens« afgrænses til systematiske forskningsoversigter. De forskellige udviklingslinjer i henholdsvis evaluering og evidens beskrives, og der gøres opmærksom på, at evaluering blev institutionaliseret langt tidligere end evidens, men at evidens (forstået som forskningsoversigter) udarbejdes og formidles i et langt snævrere og mere afgrænset sæt af specialiserede organisationer. Der diskuteres en række antagelser om forholdet mellem evaluering og evidens: For det første en parallel udvikling – ingen nævneværdig gensidig påvirkning. For det andet, at evidens vil påvirke evalueringsfeltet metodemæssigt, således at de kvalitetskrav, der stilles til primærstudier, som udvælges til at indgå i en systematisk forskningsoversigt, i stigende omfang vil smitte af på evalueringspraksis. For det tredje, at evidens bliver den »nye evalueringsbølge«.

Forholdet mellem evaluering og evidens

Det tema, der tages op og diskuteres i denne artikel, er forholdet mellem evaluering forstået som politik- og programevaluering på den ene side, og evidensbaseret politik og praksis på den anden side. De to sæt af fænomener vil blive anskuet som potentielle styringsformer i den offentlige sektor med forskellig historik,

forankret i delvis forskellige forestillinger om betydningen af information og viden og med hver sit institutionelle »setup«. Men de to fænomener har også meget til fælles.

Formålet med artiklen er at diskutere, afklare og afgrænse de to fænomener, påpege forskelle og ligheder. Og på den baggrund fremsætte og begrunde nogle antagelser om, hvordan de to fænomener interagerer og påvirker hinanden.

Politik- og programevaluering – begreb og historik

Evaluering er et sammensat begreb. En af de korte definitioner lyder:

Evaluering er systematisk retrospektiv vurdering af organisering, gennemførelse, præstationer (output) og udfald (outcome) af offentlig politik, som tiltænkes at spille en rolle i praksis (Vedung, 2009: 22).

I den Store Danske Encyklopædi omtales evaluering bl.a. på følgende måde:

»Inden for samfundsforskningen anvendes betegnelsen evalueringsforskning om vurderinger af indsatser

ud fra bestemte kriterier. Indsætserne kan omfatte offentlige bestræbelser inden for forskellige politiske områder, som fx social- og energipolitik samt offentlige programmer og projekter, som fx bistand til udviklingslande og projekter til bekæmpelse af arbejdsløshed. Kriterierne kan defineres ud fra indsatsens mål eller ud fra andre interessenters mål, fx brugernes eller forskernes mål. I Danmark udføres evaluering-forskning af samfundsvidenskabelige sektorforskningsinstitutter, universiteter og konsulentfirmaer samt af offentlige myndigheder, og ved store programmer er der fra starten et krav om evaluering-forskning.

Der skelnes mellem forskellige typer af evaluering-forskning. I resultatevaluering vurderes virkningerne af en indsats, og årsags-virknings-forholdet mellem indsats og virkning søges afdækket. I udviklingsevaluering vurderes indsatsen løbende under dens gennemførelse med mulighed for at ændre indsatsen undervejs.«

Politik- og programevaluering (kort: evaluering) er således et ganske bredt og elastisk begreb, og selv de ovennævnte definitioner er der ikke enighed om i evalueringsslitteraturen. Således vil nogle også medregne vurderinger af programmer og handleplaner, før de begynder at blive iværksat. Det gælder fx store dele af EU systemer, som opererer med ex ante evalueringer ud over midtvejs- og ex post evalueringer. Evaluering er en undergruppe af anvendt samfundsforskning, som retter sig mod især – men ikke kun – offentlige indsætser. De har et bredt anvendelses-potentiale, såvel forvaltningsteknisk (fx »accountability« og resultatstyring) som demokratisk og læringsmæssigt.

Evaluering kan dateres tilbage til USA fra 1960'erne, og blev i årtierne efter spredt til de fleste lande og til de fleste politikområder. I Danmark tog vi for alvor begrebet op i 1980'erne (Adamsen m.fl., 1986; Hansen og Hansen, 2000), og de følgende år skete der nærmest en eksplosiv udvidelse af evaluering-aktiviteter på nær sagt alle politikområder (Albæk og Rieper, 2002). Den internationale spredning af evaluering-fænomenet er

blevet benævnt »bølger«. Førstebølge landene var lande som USA, England og Tyskland, og andenbølgelandene var lande som de skandinaviske og Nederlandene (Rist, 1990). I starten af det 21. århundrede opgjorde man udviklingen i evaluering-praksis i 21 lande og en række internationale organisationer (Furubo m.fl., 2002). Det fremgik, at Nordamerika og Nordeuropa var de områder, hvor evaluering-praksis var mest udviklet, mens sydeuropæiske lande og asiatiske lande var mindre fremme. Hertil kan føjes, at de østeuropæiske lande i dag står over for at skulle udvikle deres evaluering-praksis. Kriterierne for udvikling i evaluering var fx om evaluering foregik i mange politikområder, om der var særligt uddannede evaluatore, om der foregik en national diskurs om evaluering, om der var faglige foreninger for evaluering, og om der var politiske institutioner, der fremmede evaluering og sørgede for, at evaluering-information blev formidlet og anvendt.

Konklusionen på denne ultrakorte historik er, at evaluering i dag er et globalt fænomen, som, i den form vi kender i dag, kan dateres til 1960'erne, og at evaluering er mest udviklet og udbredt i Nordeuropa og Nordamerika samt gennem EU systemet og internationale organisationer i øvrigt.

Evidens som systematiske forsknings-oversigter – begreb og historik

Begrebet evidens har i de senere år tiltrukket sig stærkt voksende interesse både internationalt og i Danmark. Evidensbaseret politik, evidensbaseret praksis (medicin, velfærd, socialt arbejde, uddannelse mv.), evidensbaseret ledelse, ja, evidensbaseret »alt-muligt« er blevet et plusord.

Evidensbaseret handler om at udarbejde politik, praksis etc. med afsæt i den bedst mulige viden om, hvilke indsætser der virker. Begrebet »evidens« anvendes, som det vil fremgå, i en ganske bred betydning. Og debatten om evidensstankegangen er intensiv og ofte

ganske polariseret. Fortalerne for tankegangen ser store fordele i at indarbejde evidens-tankegangen i alle dele af den offentlige sektor:

»Evidenstankegangen passer godt til flere af de udfordringer, som den offentlige sektor står over for fremover ... Evidens kan blive et afgørende bidrag til et prioriteringssprog ... Evidenstankegangen kan blive et markant kvalitetsløft og være et nyt grundlag for dialogen med brugere og brugerorganisationer ... Evidens kan blive et løft for offentlig ledelse« (Mandag Morgen, 2004: 10-11).

Kritikerne er endog særdeles skeptiske. De taler om et »tal- og kontrolgruppetyranni« (Lihme, 2005b: 2-3) og om »kulturkamp« (Lihme, 2005a: 52).

Læg mærke til, hvordan begrebet »evidens« lige ovenfor kan udskiftes med »evaluering«, uden at sætningerne mister mening. I denne brede betydning af evidensbaseret politik og praksis: »Som en omhyggelig, udtrykkelig og kritisk brug af den aktuelt bedste viden, når der træffes beslutninger om andre menneskers velfærd« (Sheldon og Macdonald, 1999) er der således et betydeligt begrebsmæssigt sammenfald mellem »evidens« og »evaluering«. Forskellen mellem de to fænomener kommer imidlertid tydeligere frem, når vi afgrænser evidensbegrebet til det relativt nye aspekt, nemlig systematiske forskningsoversigter (Rieper og Foss Hansen, 2007).

De systematiske forskningsoversigter (»systematic reviews«) adskiller sig fra de klassiske litteraturoversigter ved at følge nøje beskrevne procedurer for søgning, udvælgelse og syntetisering af primærstudier samt procedurer for kvalitetssikring af disse. Arbejdsprocessen er organiseret i en række faser: 1) Formulering af problemstillingen, 2) Systematisk søgning, 3) Kritisk vurdering af enkeltstudier og 4) Syntetisering af resultaterne. Herudover varierer de nyere typer imidlertid med hensyn til sigte. Mens nogle typer

af systematiske forskningsoversigter sigter mod at vurdere, om indsatser og interventioner virker, sigter de såkaldte realistiske forskningsoversigter mod at teste og udvikle programteorier (Pawson, 2002).

Der er ligeledes udviklet en vifte af arbejdsformer, ved hjælp af hvilke primærstudiernes resultater kan syntetiseres. Metaanalyse er en statistisk arbejdsform, der kræver tilgængelige kvantitative data helst tilvejebragt via lodtrækningsforsøg. De øvrige arbejdsformer muliggør, at andre typer af undersøgelsesdesign og datatyper kan inkluderes i syntesarbejdet. I narrativ syntese sammenfattes resultaterne argumenterende. I det, der kaldes »bedste evidenssyntese« (BES), syntetiseres resultaterne fra alle relevante undersøgelser uanset design under hensyntagen til de foreliggende undersøgelseres kvalitet. I denne tilgang kombineres fx kvantitative data vedrørende indsatseres outcome med kvalitative data vedrørende implementeringsprocesser (Bhatti m.fl., 2006).

Et vigtigt fundament for evidensbevægelsen etableres i 1930'erne og 1940'erne, da man eksperimenterer med kontrollerede lodtrækningsforsøg inden for det medicinske område (Oakley, 2000). Ideen videreudvikles i 1970'erne, hvor epidemiologen Archie Cochrane kritiserer medicinen for ikke at organisere viden på en systematisk, pålidelig og kumulativ måde med det resultat, at behandlinger ofte bliver ineffektive, ja til tider ligefrem skadelige for patienter (Cochrane, 1999|1972). I forlængelse heraf lanceres i 1992 begrebet evidensbaseret medicin (EBM) i en artikel i Journal of the American Medical Association (JAMA) af en forskergruppe ved McMaster universitetet i Canada. Forskergruppen betegnede sig selv »The Evidence-Based Medicine Working Group« (Hult, 2006: 82).

Den institutionaliserede evidensbevægelse, forstået som etableringen af organisationer,

der er specialiserede i at producere evidens, fik på denne baggrund sit udspring på det medicinske område med etableringen af det internationale Cochrane-samarbejde i 1993 (Oakley m.fl., 2005). Cochrane-samarbejdet udvikledes med afsæt i et internationalt forskningssamarbejde forankret på Oxford University, og flere af forfatterne bag artiklen i JAMA engagerede sig i Cochrane.

Senere blev tænkningen udbredt til andre områder. Cochranes søsterorganisation, det internationale Campbell-samarbejde, blev etableret i 1999 med fokus på områderne velfærd, uddannelse og kriminologi (Shadish, m.fl., 2005). Samarbejdet tog navn efter den anerkendte amerikanske samfundsforsker Donald T. Campbell, kendt blandt andet fra hans tanker om det eksperimenterende samfund (Davies, 2004).

Initiativerne til evidensbevægelsen i Europa er kommet fra universitetsmiljøer og har været drevet frem af enkeltpersoner. Men ideen har vundet politisk støtte. I England var Blairs Labour-regering således en central aktør i forhold til at udbrede forestillingen om evidensbaseret politik. I 1999 publicerede Blair-regeringen et White Paper med titlen »Modernising government«. I papiret formuleredes en politik, der understreger ønsket om, at politiske beslutninger (»policy making«) baseres på viden om, hvilke virkemidler og indsats typer der virker. Læring skal fremmes via styrket anvendelse af evidens og forskning samt via udvikling af nye evalueringsværktøjer (Cabinet Office, 1999: 17 og 20). To år senere udvidede regeringen perspektivet til også at inkludere ønsket om, at praksis og opgavevaretagelse (»policy delivery«) baseres på evidens (Cabinet Office Performance and Innovation Unit, 2001).

De politiske oplæg blev efterfølgende fulgt op dels ved at give økonomisk støtte til allerede eksisterende evidensproducerende organisationer, fx The Evidence for Policy and

Practice Information and Co-ordinating Centre (EPPI) på Institute of Education, University of London, dels ved at etablere nye organisationer, blandt andet Social Care Institute for Excellence (SCIE). Ønsket om at fundere politik- og praksisudvikling på evidens er i dag spredt til en række lande, herunder de nordiske.

Nordiske forskere var involveret i tilblivesfasen i både Cochrane og Campbell, og nordiske centre blev hurtigt etableret med base i Danmark. Det Nordiske Cochrane Centre, der er placeret på Rigshospitalet, blev således etableret i efteråret 1993 samtidig med det internationale samarbejde, og Det Nordiske Campbell Center, nu SFI Campbell, der er lokaliseret på SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, blev etableret i 2002.

Evidensbevægelsens institutionelle forankring i Danmark blev således bestemt af de eksisterende forskningsbaserede netværkskonfigurationer. Det Nordiske Cochrane Centre blev, via en klinisk forsker med kompetence inden for metaanalyse, forankret på et hospital tæt på den kliniske forskning, mens Det Nordiske Campbell Center, via en forsker med kompetence inden for socialforskning, blev forankret på SFI.

Udviklingen gav plads til etableringen i 2006 af en særskilt evidensproducerende organisation på uddannelsesområdet kaldet Clearinghouse for uddannelsesforskning på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet. Denne proces var mere drevet af politisk-administrative interesser, der brugte OECD som løftestang, end direkte af forskningsmæssige interesser (Hansen og Riiper, 2006).

Forskelle og ligheder mellem evaluering og evidens

Forskelle og ligheder mellem evaluering og evidens kan nu opsummeres således:

Begge fænomener er udviklet som redskaber til styring af offentlige indsatser (både velfærdsydelser og regulering) gennem viden og informationer, og de er begge baseret på samfundsvidenskabelige metoder. Begge begreber har en bred betydning, men afgrænsningen af evidens til forskningsoversigter gør, at begrebet evidens bliver mere entydigt end evalueringsbegrebet.

Forskellene er, at evaluering (igen forstået som politik- og programevaluering) har en betydelig længere tilblivelses- og udviklingshistorie end de systematiske forskningsoversigter, som først begyndte at blive institutionaliseret i 1990'erne. En anden forskel er, at evalueringer kan og bliver gennemført af mange forskellige aktører i vidt forskellige organisationer, mens evidens (forskningsoversigter) udarbejdes i specialiserede organisationer (fx Campbell). En tredje forskel, og måske den vigtigste, er at systematiske forskningsoversigter, i kraft af at de sammenfatter flere omhyggeligt udvalgte primærstudier, tillægges højere kvalitet og troværdighed end enkelte evalueringsstudier normalt gør. De har således en højere vidensautoritet end evalueringer, som imidlertid udgør en del af fødekæden til forskningsoversigter.

Antagelser om forholdet mellem evaluering og evidens

I dette afsnit vil en række antagelser om forholdet (og evt. påvirkninger) mellem evaluering og evidens blive diskuteret. Det vil være på baggrund af forfatternes erfaringer fra 1990'erne og 00-årtiet, og det vil blive forsøgt at komme med bud på udviklingen fremover.

Der kan formuleres følgende antagelser om forholdet mellem evaluering og evidens:

- Parallel udvikling – ingen nævneværdig gensidig påvirkning. Evalueringspraksis vil fortsat tilbyde sin viden, mens forskningsoversigter tilbyder en supplerende viden.

- Evidens vil påvirke evalueringsfeltet metodemæssigt, således at de kvalitetskrav, der stilles til primærstudier, som udvælges til at indgå i en systematisk forskningsoversigt i stigende omfang vil smitte af på evalueringspraksis. Vi tænker her især på, at kravet om, at primærstudier så vidt muligt skal være udformet som lodtrækningsforsøg (»Randomized controlled trials« – RCT) overføres til evalueringer.
- Evidens bliver den »nye evalueringsbølge«. Når vi i 2020 ser tilbage på udviklingen af evalueringspraksis, vil årtiet fra 2010 til 2020 være domineret af systematiske forskningsoversigter.

I det følgende vil hver udviklingstendens kort blive omtalt nærmere.

Parallel udvikling

For praktikere og politiske beslutningstagere vil der være et større tagselvbord af viden og informationer. Evaluerings-tsunamien vil fortsætte med skiftende fokus, som i 00-årtiet har været på effekter (resultatbaseret styring), og som fremover kan svinge over til at omfatte både processer (implementering) og effekter og til at lægge mere vægt på brugernes (brugernes af indsatserne) vurderinger.

Og de specialiserede evidens-organisationer vil fortsætte med at producere og formidle forskningsoversigter til fagprofessionelle og beslutningstagere, som vil anvende, hvad de finder relevant og troværdigt – og legitimt – uanset, om det er evalueringer eller systematiske forskningsoversigter.

Evidens vil påvirke evalueringsfeltet

Her er der tale om, at de (forskellige) krav som organisationer, der udarbejder og formidler systematiske forskningsoversigter, stiller til primærstudierne, vil påvirke udformning og gennemførelse af evalueringer. Dels fordi evaluatorene kan ønske, at deres evalueringer indgår i en fremtidig forsk-

ningsoversigt, dels fordi den metodedeбат, der foregår i forbindelse med evidensbegrebet, som deltagere også har mange aktører fra evalueringsfeltet, og det gælder både på bestiller- og udførersiden. For eksempel har knæsætningen af evidenshierarkiet gennem manualer og guidelines, fra især Cochrane samarbejdet på det medicinske område (som er spredt til andre områder), haft en betydelig indflydelse på udformningen af evalueringer og på, hvilke krav der stilles fra fonde og myndigheder, der finansierer evalueringer.

Der forventes endvidere i stigende grad krav om, at forberedelse af nye evalueringer skal indeholde referencer til relevante systematiske forskningsoversigter på det pågældende område. Denne tendens ses bl.a. i amerikanske fonde. Og nye evalueringer iværksættes kun, hvis der ikke foreligger relevante forskningsoversigter, eller hvis der er et klart behov for at opdatere foreliggende forskningsoversigter. Man må imidlertid også holde sig for øje, at forskningsoversigter (som allerede nævnt) kan udarbejdes på baggrund af flere metoder og på forskelligt grundlag (jf. Pawson, 2002; Launsø og Rieper, 2010), hvor evidensstigen ikke alene er udgangspunktet.

Disse påvirkninger kan vurderes forskelligt. På den negative konto kan man hævde, at evidensbevægelsen har underlagt evalueringsfeltet en design- og metodemæssig spændetrøje (RCT og lignende). På den positive side kan man håbe (og allerede nu se), at metodedebatten omkring evidens medvirker til, at evalueringsfeltet bliver sig kvaliteten i evalueringer mere bevidst, og at kvaliteten af evalueringer derfor antagelig vil blive højnet fremover.

Evidens bliver den »nye evalueringsbølge« af evaluering

Mange forfattere har anskuet udviklingen af evalueringer i forskellige faser eller »bølger« eller »arenaer« (Dahler-Larsen, 2007; Vedung, 2010).

Den første fase er den videnskabeligt baserede evaluering fra USA i 1960'erne, som var orienteret mod instrumentel anvendelse. Den anden bølge var et opgør herimod. Den byggede på en anden videnskabsopfattelse og var orienteret mod demokrati og dialog. Den tredje, nyliberale evalueringsbølge, rettede sig mod idealet om, at evaluativ information skulle indgå i mål- og resultatstyring, hvilket var svært at gennemføre (Mayne, 2010). Den fjerde bølge kan man så kalde evidensbølgen, hvor man forsøger at indfri håbet fra den tredje bølge, nemlig at frembringe troværdig viden om effekter af indsatser og at indbygge forskning via systematiske forskningsoversigter i programpakker som fx evidensbaseret familierådgivning.

2010'erne

De tre forskellige forhold mellem evaluering og evidens udelukker ikke hinanden, men man kan overveje, hvilke tendenser, der indtil nu har været de stærkeste, og hvilke der vil blive styrket fremover.

Vores vurdering er, at den anden udviklingstendens, nemlig at evidens vil påvirke evalueringsfeltet på godt og ondt, allerede kan observeres, og at den vil blive forstærket, men også mere differentieret – altså ikke kun med udgangspunkt i evidenshierarkiet. Vi tror ikke, at der vil blive tale om en ny evalueringsbølge som sådan, men systematiske forskningsoversigter er klart kommet for at blive i en stadig mere forskningspræget verden.

Referencer

- Adamsen, Lis m.fl. (1986), *Vejledning i evaluering*, København: AKF Forlaget.
- Albæk, Erik og Olaf Rieper (2002), »Evaluation in Danish Governance«, i J-E Furobo m.fl., red., *International Atlas of evaluation*, New Brunswick and London: Transaction Publishers, pp. 27-45.
- Bhatti, Yosef m.fl. (2006), *Evidensbevægelsens udvikling, organisering og arbejdsform. En kortlægningsrapport*, København: AKF Forlaget.
- Cabinet Office (1999), *Modernising government*, London.

- Cabinet Office Performance and Innovation Unit (2001), *Better Policy Delivery and Design: a Discussion Paper*, London.
- Cochrane, Archie L. (1999) [1972], *Effectiveness & Efficiency. Random Reflections on Health Services*. London: Royal Society of Medicine Press Ltd.
- Dahler-Larsen, Peter, Jonathan D. Breul og Richard Boyle red. (2007), *Open to The Public: Evaluation in The Public Arena*. New Brunswick and London: Transaction Publishers.
- Davies, P. (2004), »Systematic reviews and the Campbell Collaboration« i G. Thomas og R. Pring, red., *Evidence-Based Practice in Education*, New York: Open University Press.
- Djøfbladet (2009), »Evaluering bruges forkert«, (1): 28-9.
- Furubo, Jan-Eric, Ray C. Rist og Rolf Sandahl, red. (2002), *International Atlas of Evaluation*, New Brunswick: Transaction Publishers.
- Hansen, Anja og Hanne Foss Hansen (2000), *Evaluering i Danmark i Nordisk Administrativ Tidsskrift*, 2: 156-77.
- Hansen, Hanne Foss og Olaf Rieper (2006), »Evidensbevægelsen: Hvorfra, hvordan og med hvilke konsekvenser«, *Unge Pædagoger*, (3): 27-34.
- Hult, Erica (2006), »Vetenskap i paketerad form. Framväxten av evidensbaserad medicin« i Charlotta Levay og Caroline Waks, red., *Strävan efter transparens*, Stockholm: SNS Förlag, pp. 77-100.
- Launsø, Laila og Olaf Rieper (2010), »User-dependant Knowledge as Evidence in Health Care« i Olaf Rieper, F. Leeuw og T. Ling, red., *The Evidence Book. Concepts, Generation and use of Evidence*. New Brunswick and London: Transaction Publishers, pp. 95-113.
- Lihme, Benny (2005a), »Kulturkamp«, *Social Kritik*, 102(17): 52.
- Lihme, Benny (2005b), »Leder«, *Social Kritik*, 102(17): 2-3.
- Mandag Morgen (2004), *Virker velfærd? – et debatoplæg om evidens og velfærd*, København.
- Mayne, John (2010), »Results management. Can results evidence gain a foothold in the public sector?« i O. Rieper, F.L. Leeuw og T. Ling, red., *The Evidence Book. Concepts, generation, and use of evidence*, New Brunswick and London: Transaction Publishers, pp. 117-49.
- Oakley, Ann (2000), »A Historical Perspective on the Use of Randomized Trials in Social Science Settings«, *Crime and Delinquency*, 46(3): 315-29.
- Oakley, Ann, D. Gough, S. Oliver og J. Thomas (2005), »The politics of evidence and methodology: Lessons from the EPPI-Centre«, *Evidence and Policy*, 1(1): 5-31.
- Pawson, Ray (2002), »Evidence-based Policy: The Promise of Realist Synthesis«, *Evaluation*, 8(3): 340-58.
- Rieper, Olaf og Hanne Foss Hansen (2007), *Metode-debatten om evidens*, København: AKF Forlaget.
- Rist, R.C. red. (1990), *Program evaluation and the management of government. Patterns and prospects across eight countries*, New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Shadish, William R., S. Chacón-Moscoco og J. Sánchez-Meca (2005), »Evidence-based Decision Making: Enhancing Systematic Reviews of Program Evaluation Results in Europe«, *Evaluation*, 11(1): 95-109.
- Sheldon, B. og G. Macdonald (1999), *Mind the Gap*, London: EPPI Centre.
- Vedung, Evert (2009), *Utvärdering i politik och förvaltning*, Lund: Studentlitteratur, upplaga 3.

Relevante web-sites

Campbell Collaboration (C2):

www.campbellcollaboration.org

Cochrane Collaboration: www.cochrane.org

Nordic Campbell (NC2):

<http://www.sfi.dk/Default.aspx?ID=137>

Nordic Cochrane Centre: www.cochrane.dk

Social Care Institute for Excellence (SCIE):

www.scie.org.uk/

The Evidence for Policy and Practice Information and Co-ordinating Centre (EPPI-Centre):

<http://eppi.ioe.ac.uk>